СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 104. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 5-го травня 1936. — VOL. XLIV. No. 104. Jersey City, N. J., Tuesday, May, 5, 1936. THREE CENTS

ДОБАЧУЮТЬ КІНЕЦЬ ЛІҐИ НАЦІЙ

ЛОНДОН. — Анґлія зачне повертатися назад з Ліґи Націй. Таке твердять ті, що визнаються на британській заграничній політиці. Відступ буде ступневий. А будучність покаже, чи Анґлія цілком махне рукою на Ліґу Націй, чи возьметься за її цілковиту перебудову. Бо в теперішнім виді Ліґа Націй є для Анґлії трупом.

Зміна у відношенню до Ліґи повстала через політику Франції, яка була завжди проти гострих засобів проти Італії. Вислід цього для Анґлії такий, що Етіопія сьогодні в руках Мусолінія, та що анґлійська заграничиа політика потерпіла велику невдачу.

БЛАГАЮТЬ ІТАЛІЮ ЗАНЯТИ СТОЛИЦЮ ЕТІОПІЇ.

РИМ. — Зі всіх сторін, головно з Франції, звертаються до Мусолінія, щоб ужив свого впливу, щоб італійські війська ввійшли чимскорше до Адіс Абаби, столиці Етіопії, й охоронили життя живучих там чужинців.

ГРАБУЮТЬ СТОЛИЦЮ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — Етіопський цісар Гайлі Селясі з цісаревою і трьома дітьми та 30 членами зі свого оточення покинув столицю й Етіопію. Перед відїздом видав поклик, що не перестає далі боротись, а всю вину за поневолення Етіопії Італією скинув на Ліґу Націй, що не взяла Етіопії в охорону перед напасником.

Як тільки рознеслася по столиці вістка, що цісар виїхав, почалися грабунки. Цісар оставив свою палату отвором. Розграбили її до щенту. Дано населенню доступ до складів зброї. І ту теж розхоплено. Потім грабіжники попились. Тоді почалася стрілянина. Вулиці завалені трупами. Склепи розграблені. Почато теж атакувати заграничні посольства. Головно французьке, в якім схоронено кількасот італійських полонених. Вбито теж одну американку, жінку місіонаря.

ІТАЛІЙЦІ ПОСПІШАЮТЬ.

РИМ. — Мусоліні звернувся до команди своїх військ в Етіопії з вимогою приспішити заняття столиці Етіопії. Та дощі й дуже погані дороги та гористий терен перешкаджають у перевозі гармат, муніції й поживи.

СЕЛЯСІ В ДОРОЗІ.

ДЖІБУТІ (Французьке Сомалі). — Сюди прибув етіопський цісар і є під охороною французького ґубернатора. Відпливе він по всякій правдоподібности до Палестини на британській кораблі.

НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ АМБАСАДОР.

ВАРШАВА (Польща). — Урядовий комунікат подає, що польський амбасадор у Вашинґтоні, Станіслав Патек, уступає наслідком лихого стану здоровля, а на його місце прийде Йосиф Потоцький, дотеперішній польський амбасадор у Туреччині.

НОВІ ПОЛЬСЬКІ „КАЧКИ".

ЛЬВІВ. — Від якогось часу пускає польська преса безліч ріжних поголосок про те, що нібито українці відкуплюють від польських дідичів „польські" землі. Пише вона теж, що й у Львові українці відкуплюють від поляків камениці й тим збільшають постійно „український стан посідання". Тепер розпускає ця преса вісти про те, що митрополит Шептицький відкупове палату при ул. Коперника, якої власником є ґр. Потоцький з Ланьцута. І знову піднято лямент, що „вспаняли ґмах польскі" переходить — в українські руки. Та українська преса не знає нічого про те купно.

КАРДИНАЛ ВЗИВАЄ ДО ЛЬОЯЛЬНОСТИ.

ВАРШАВА. — Польська Аґенція Телеграфічна подає пастирський лист варшавського кардинала Каковського, в якім він обговорює відносини духовенства до держави. Каже держатися засади: „Віддай цісареві цісарське, а Богові боже". Кардинал похвалює любов своєї вітчини, але виступає проти перебільшеного націоналізму, який творить з нації божище. Каже, що священик має повинуватися державній конституції й не брати участи в нічім, що моглоб пошкодити польській державі.

АРАБСЬКА МОЛОДЬ ОРҐАНІЗУЄ СТРАЙК.

ЄРУСАЛИМ (Палестина).—Помилилися ті що запевняли, що зорґанізований арабською молоддю ґенеральний страйк буде невдалий. Страйк цей триває вже 12 днів. І обняв цілий край крем одного міста Яфи. Страйк є звернений проти жидів. Молодь послугується в страйку арабськими малими дітьми, які обкидують камінням кожний склеп, що відважується торгувати. Побивають страйкуючі і тих арабів, що відважуються купувати в жидівських склепах. Куплені ними товари обливають нафтою. А по фармах палять жидівським фармерам стодоли зі збіжжям. Всяка комунікація перервана. Люди бояться подорожувати. Навіть арабські жінки почали вже демонстрації проти сіонізму і жидів.

ВЕЛИКИЙ УСПІХ НАШОЇ ЗЕМЛЯЧКИ.

Кілька тижнів перебувала у Празі наша славна співачка А. Мамонько, де, як гість, виступала в Чеській Національній Опері в ролях Тетяни з „Євгенія Онєгіна", Марґарети з „Фавста" і ін. Своїм співом і грою чарувала наша землячка навіть найбільш вибагливого слухача, тож не диво, що після її останнього виступу 17. березня в опері „Фавст і Марґарета" захоплена публіка доручила їй лавровий вінець. А. Мамонько походить з Великої кУраїни. Як еміґрантка вона пройшла школу співу на музичному відділі Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі у п. Ліндфорс, доньки Софії Русової. Тепер п. А. Мамонько постійно перебуває в Ковні, де під іменем Олександри Сташкевичівс заанґажована до Литовської Національної Опери.

СПІВРОБІТНИКИ ЛЕНІНА В ТЮРМІ.

Про судьбу співробітників Леніна подав недавно „Осерваторе Романо" незвичайні подробиці.

Виявляється, що Крупская, вдова по Леніні, є тепер інтернована недалеко Москви і що їй заборонено займатися політикою. Раковський, бувший амбасадор Совєтів у Парижі, знаходиться на вигнанні в середущій Азії. Каменєв, що його колись звали „мозком комуністичної партії" і Зіновєв, бувший всемогучий диктатор Ленінґраду, знаходяться в тюрмі на Уралі, відтяті цілком від світа. Кляйніков, головний тактик петербурської революції, що в 1917 р. передав владу Ленінові, важко хорий, очікує тепер смерти на вигнанні на далекім Сибірі.

Багато інших бувших співробітників Леніна, що мали менше значіння в 1932 р. після заговору на Сталіна — безцеремонно розстріляно.

ТЕЛЕВІЗІЙНИЙ ЕКРАН І РУДІ.

Досліди ствердили, що на телевізійному екрані руда краска волосся виходить як сива, або робить враження, що руді мають на голові білу перуку. Це одна з недостач телевізії, що унеможливить рудим уживати цього винаходу до матримоніяльних цілей.

РЕКОРД МІСІОНАРЯ.

Своєрідним рекордом може похвалитись американський місіонар в Австралії, Филип Люіс. Впродовж своєї 37-літньої місіонарської праці він зробив 276,000 анґлійських миль дороги здовж і поперек Австралії, з того 75,000 миль пішки. За той час він зужив 200 пар черевиків і прочитав 51 разів цілу біблію від початку до кінця. Місіонар сподівається, що заки вернеться до монастиря як старець, збільшить свій рекорд до 300,000 миль дороги та що прочитає ще чотири рази цілу біблію. Майже ввесь час своєї місіонарської праці він перебував на свіжім повітрю. За свою місіонарську працю дістає він тільки харч, одіж і взуття від людей, між якими проповідує Слово Боже.

ТИЖНЕВИК, ПРИСВЯЧЕНИЙ ВИКЛЮЧНО ФРАНЦУЗЬКИМ ПАМЯТНИКАМ.

У Франції є понад 6,000 ріжних памятників, не вчисляючи до того будинків артистичної й історичної вартости. Всі ті твори мистецтва, знані тільки мистецьким кругам, мають бути тепер спопуляризовані. В тій цілі основано недавно у Франції спеціяльне видавниче товариство з капіталом 50,000 франків, яке незабаром зачне видавати тижневик, присвячений виключно французьким памятникам. Крім того в тому тижневику обговорюватимуть найновіші результати археольогічних дослідів, що їх ведеться в ріжних краях.

ТРАҐІЧНИЙ СКОК ДВОХ ЛЕТУНОК.

На летовищі під Москвою пописувалися дві комсомолки, Люба Берлін і Тамара Іванова, скачучи з літаків на висоті 2,000 метрів. Їхні скоки були дуже ризиковні, бо 1,800 метрів летіли стрімголов із замкненими легкопадами, які отвиралися щойно на 200 метрів понад землею. Хотячи побити рекорд, обі летунки запізно отворили легкопади і попадали як кулі на землю, вбиваючись на місці. Вони належали до найвідважніших совєтських пільотів. Люба Берлін виконала при помочі легкопаду 49 скоків, її товаришка 46.

ТАЙНИ КОЛІРІВ.

У досвідному інституті в Ціріху переводили цікаві досліди над коліровим світлом. Над муравлищем повісили електричну лямпу, що її світло перепускали через блакитне скло. Мурашки негайно припинили свою працю й порозбігалися на всі боки. Згодом насвітлили муравлище червоним світлом. Наслідки цього були противні. Мурашки знову позбігалися й стали моторно поратися біля будови муравлища.

Як бачимо з цього, мурашки дуже чутков ставляться до коліру світла. Червоне світло оживляє їх, підбадьорює, а блакитне розганяє та обезсилює. Таксамо впливає світло на інші тварини, напр. на крілики й морські свинки. Досвіди в інституті в Ціріху виявили, що червоне світло пособляє ровиткові цих звіряток, що вони швидше й краще ростуть, ніж ті, що на них ділає блакитне світло.

Інакше вже з ростинами. Ростинам більше пособляє блакитне світло. Червоне світло припиняє ріст ростин. Під його впливом вони навіть карловатіють.

Досвіди, що їх перевели з людьми, виявили ще щось інше. Червоне світло впливає на кращий розвиток людських мязів. Колиж їх приміновувати довший час, то вони викликують нервове подразнення й любовну ексцитацію. Ці досвіди переводили в фабриці грамофонових плит, де праця відбувалася при червоному світлі.

Всетаки питання впливу світла червоного, чи іншого, ще не вияснили. Над цим питанням працюють учені, біольоги та хеміки.

МОЛОДЬ СССР ЧИТАЄ БІБЛІЮ.

Хоч сила і моральний натиск безбожницької пропаганди у СССР дуже великі, всеж совєтська молодь, як виявляється з большевицьких часописів, читає Св. Письмо. В одній большевицькій газеті вчителька батумської середньої школи пише про таку подію: „Підчас лекції природи учні сьомої кляси спитали мене, звідкія взялись на землі люди, якщо після потопу ніхто в живих не лишився. Коли я стала доказувати, що потоп — це леґенда, діти засипали мене запитами, подаючи рівночасно цитати з біблії й Євангелія. Я зацікавилась, звідкіля діти все те знають. Виявилось, що деякі учні читають біблію. Це явище — кінчає вчителька — не припадкове і не тільки замітне для даної школи". — Значить, що й учні інших совєтських шкіл читають, очевидно крадькома, Св. Письмо.

В КИТАЮ НАЙБІЛЬШЕ СЛІПИХ.

Китайські офіційні статистики виявляють, що на кожну тисячу китайців припадає 35 сліпих. Причиною такого великого відсотку китайців, позбавлених зору, є те, що китайці дуже мало дбають про свою зовнішню чистоту. Бактерії дістаються до очей через потирання їх брудними руками, потім доходить до запалення, яке з огляду на брак якоїнебудь лікарської помочі кінчається в 99 випадках на 100 цілковитою сліпотою. В Китаю нема ніякої філянтропійної інституції, що зацікавиласб долею осліплених китайців. І такий китаєць, якщо його не пригорне до себе якась християнська місія, яких багато в Китаю, ходить жебрати. Тому в Китаю не тільки найбільше сліпих, але й найбільше жебраків.

СМЕРТЬ ЧЕСЬКОГО КОМПОЗИТОРА.

В Празі помер у 63. році життя чеський композитор Рудольф Прохазка, автор опери „Щастя" і багатьох хорових творів та пісень.

НОВА ЗЛОДІЙСЬКА „МЕТОДА".

У Варшаві замкнули пачку оригінальних злодіїв. Вони не вломлювалися до домів, ані не виривали паням торбинок на вулицях, але винайшли цілком нову, оригінальну методу: присипляли свої жертви. Це відбувалося звичайно так: Кілька елеґантних пань і панів приходили до люксусових льокалів, присідалися до заможніших гостей і при милій розмові сипали їм до лікерів хльорал водану, який у малій скількості ділає усипляючо. Після 10 хвилин гість спав, а сон тревав звичайно коло півтори години. Жертву, приспану тим способом, вивозили за місто, грабували й лишали в полі.

Один з ограблених, Казимир Ґерард, якому в цей спосіб зрабували 1,500 зл., розпізнав в альбомі злочинців одного „усипляча". Його арештували, а вслід за ним цілу його пачку, зложену з 5 осіб.

НОВІ ЗАКОНИ ПРОТИ ЗЛОЧИНІВ

ОЛБАНІ. — Ґубернатор Леман підписав три нові закони, які мають за ціль боротьбу зі злочинами. Між ними є також так званий „револьверовий закон", внесений асемблименом МекНебом, на основі якого можна потягати до відповідальности всіх пасажирів якогось автомобілю, коли в ньому знайдеться неправно переховуваний револьвер. Та з другого боку, коли між пасажирами є бодай один чоловік, що має позволення на ношення зброї, то тоді, без огляду на те, в чиїх руках знаходиться револьвер, він є правно оправданий.

ЗУДАРЕННЯ КОРАБЛЬ З РИБАЦЬКИМ ЧОВНОМ.

НЮ ЙОРК. — На південний схід від морської ліхтарні Амвросія корабель „Анджеліна" наїхав на рибацький човен, на якім знаходилися сорок вісім рибаків-аматорів. Човен пішов скоро на дно, але пасажири і залога врятувалися, крім одного.

ЕЛЕКТРИЧНІ РІКИ НА БІҐУНІ.

ВАШИНҐТОН. — Професор Інституту Карнеґія, Мекніш, виступив з твердженням, що на біґунах землі мусять знаходитися „електричні ріки", які є причиною маґнетичного ділання землі. Як відомо, ці маґнетичні ділання є такі сильні, що коли полишити залізний корабель без припони на морі, то через якийсь час він уставиться сам так, що один кінець буде вказувати на північ, а другий на полудне.

ШУКАЮТЬ БІОЛЬОҐІЧНОГО ЗВЯЗКУ РОСТИН З ЧОЛОВІКОМ.

ЄЛОВ СПРІНҐС (Огайо). — Професорові д-рові Ротмутові вдалося знайти хемічну субстанцію, яка може бути прототипом людської крови і зеленої ростинної речовини, званої хльорофілем. Деякі біольоґи вже здавна твердили, що міліони літ тому звірята свою кров, а ростини свій зелений хльорофіль розвинули ступнево з одної і тої самої хемічної субстанції.

ПЕРЕДВИБОРЧІ ЗМАГАННЯ.

ВАШИНҐТОН. — З 1,001 делеґатів, вибраних на Републиканську Національну Конвенцію, дістали виразний приказ піддержувати кандидатуру на президента Злучених Держав ґубернатора Ландона з Канзас. Знову 78 делеґатів мають піддержувати полковника Накса, 21 сенатора Бору, а 38 сенатора Ванденберґа.

НЕСОВІСНЕ ПОЛІТИКАНСТВО ПОКРИВАЄ ЗЛОЧИНИ.

ВАШИНҐТОН. — Едґар Гувер, голова федеральних аґентів, якому недавно вдалося зловити бандитську шайку Карпіса в Ню Орлієнс, запитаний, хто тепер на місце Карпіса є „поблик енемі номбер вон", відповів, що ним є несовісне політиканство, яке покриває злочинців і ховає їх від рук справедливости.

ОЗВІРІЛИЙ ЧОЛОВІК.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — Тут розпочалася судова розправа проти Роберта Джеймса, якому закидають огидний морд своєї жінки. Наперед він пробував вбити свою жінку в той спосіб, що встромив її босу ногу до скриньки з їдовитими вужами. Колиж жінка, хоч укушена, ще скоро не вмирала, він заніс її до ставу і там її втопив. Передтим він її заасекурував на велику суму, а, замордувавши, зголосився по гроші, мотивуючи смерть нещасливим випадком. Та його огидний учинок розкрили і замісць грошей він попав під ключ.

КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ УХВАЛЮЄ ГРОШІ НА РЕҐУЛЯЦІЮ РІК.

ВАШИНҐТОН. — Конґресовий коміте для повіней ухвалив 245,000,000 долярів на реґуляцію ріки Місісіпі, в її біґу понижче міста Мемфіс. На цьому відтинку мається за ті гроші побудувати греблі, щоб вода не виливала і не робила шкоди.

ОСЬ ЯКІ МИЛОСЕРНІ!

ШІКАҐО. — Тут почали будувати люксусовий готель для псів і котів, який має коштувати 100,000 долярів. Готель має мати цілковито модерне уладження, себто електричну кухню „чистеньку без найменшої плями", холодники, ванни, ліжка, ґород і т. п. Будова ця відбувається заходом „милосерного" товариства „Охорони Звірят", а фінансує її теж „милосерна" пані Меріон Меконнел.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917. authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧЕСНА ПОЛІТИКА?

Справа самостійности острова Пуерто Ріка, що через резолюцію сенатора Тайдинґза стала важним питанням американської політики, має в собі неодну історичну науку.

Злучені Держави здобули собі цей остров у часах, коли в них панували імперіялістичні настрої, коли Злучені Держави хотіли побудувати собі таку імперію, яку, мала Анґлія або Росія. Оглядаючися за вільними до здобуття краями, Америка доглянула зараз під боком багатий остров. Здавалося, що він буде перлою в імперіяльній короні Злучених Держав.

Здобуття краю не коштувало багато. Здавалося, що ніщо не стоїть на перешкоді, щоб цей край приніс Злученим Державам не тільки славу, але й гарні зиски.

Нині Злучені Держави вже знають, що вони сильно перерахувалися в своїх обчисленнях. Замісць стати перлою в короні Злучених Держав та джерелом гарних зисків, Пуерто Ріко цілий час було кепським бизнесом. Обчисляють, що населення Злучених Держав платить кождого місяця коло міліона долярів на удержання уряду на Пуерто Ріку. На відбудову острова в депресії Америка вже видала 25 міліонів долярів.

Це є одинокі звязки, які населення Злучених Держав має з Пуерто Ріком. Інших звязків воно не має. Іншої користи воно не має, бо одинокими американцями, що мають якінебудь зиски з Пуерто Ріка, це нечисленні цукроварники.

Переконавшися про невиплатність острова для себе, Злучені Держави довго не знали, що робити з тою невигідною посілістю. Розвязку підсунули їм крайні націоналісти, пуерторіканська молодь, що підняла клич повної самостійности острова. Йдучи за приміром подібних рухів в інших краях, націоналісти вбили американця, що був там головою американської поліції. Американців це вбивство дуже обійшло. Вони знали, що присуду вбивників їм не добитися. Отже вбивники вийдуть непокарані. Американці подивилися тепер на пуерторіканців як на крайніх невдячників: ось тут є люди, для котрих, мовляв, Злучені Держави зробили стільки добра, а тут вони за хліб кидають в американців каменем. До того справа грозить негарним скандалом на наближаючійся панамериканській мировій конференції.

Користаючи з цього настрою, американський уряд підсунув резолюцію за повну незалежність острова від Америки. У цей спосіб Америка думала спекатися своєї кольонії, що принесла замісць слави й доходу тільки втрати й скандали. Та тепер пуерторіканці протестують проти самостійности, як невигідної для них економічно й політично. І Злучені Держави знайшлися тепер у положенню чоловіка, що вхопив за гадюку: і вдержати її довго не може й пустити боїться. Досить частий досвід імперіялістів.

О. Сновида.

СОВЄТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Багато галасу в пресі наробило інтервю Роя Говарда зо Сталіном. Советський цар заявив для наївних, які хочуть слухати, що „нова советська конституція буде найдемократичнішою з усіх, що існують". Те саме повторив у розмові з французьким кореспондентом другий большевицький бонза, Молотов.

Чому конституція? Нащо конституція? Конституція цеж „буржуазні забобони". Нащо її впроваджувати в країну, якою править такий ідеальний устрій як Совєти?

На те саме, на що большевики ввійшли в „зборище банди розбійників: у Лігу Націй. Щоб замилити очі. Щоби приспати західню опінію. Щоб вона повірила, що СССР нічим вже не грозить спокоєві буржуазних країн. Що вона стає такою самою порядною, пацифістичною і демократичною державою як інші, та що разом з нею західньо-европейські демократії можуть, рука в руку, розпочати війну з фашизмом.

„Реформа", якою хоче ущасливити своїх підданих большевицький цар, полягає на тім, що вибори до Совєтів будуть замісць посередніх — прості; замісць явних — тайні; замісць обмежених — загальні (голосуватимуть і „лішенци", позбавлені прав); замісць нерівних — рівні, голосуватимуть таксамо і селяни (досі робітники посилали одного делеґата на 2,000, а селяни — на 10,000).

Ніби справді дуже демократично! Але на ділі що інше. Бо не треба забувати, що Росія большевицька, як була і Росія царська, є країною фасад, маски, потемкінських сіл, бльофу. Країна паравану, за яким криється зовсім щось інше, а не те, що величезними буквами написано на паравані.

По поваленню опозиції, правої і лівої, комуністична партія рішила, що далі позволити собі на люксус боротьби ріжних течій вона не може. Отже запровадила „реформу", а саме позбавила Совєти всякого дійсного значіння, а всі їх функції передала попросту партії. Найважніші посади в совєтськім апараті, які досі могли займати і безпартійні, не-комуністи, опинилися в руках партійців. В кождім совєті, льокальнім, районовім і іншім, існували комуністичні партійні „ячейки" (комірки), які отримували при рішенні всякої справи директиви від свойого вищого партійного орґану і це рішення просто накидали Совєтам. Про думку останніх не питалися; члени Совєтів просто мусіли підносити руки догори і баста. Ніякої пропозиції не вносили на рішення Совєту, поки не обговорено на „ячейці" і поки не вирішено її в тім чи іншім змислі. Навіть самі вибори до Совєтів фактично були скасовані. Бо не було свободи ставлення кандидатур. Кандидатури наперед обговорював і апробував партійний комітет, а вже тоді щойно за них (ніколи проти) „голосували" „свобідні" совєтські горожани. Совєти стали і щодо компетенції і щодо складу повільним знаряддям у руках Політбюра партії. Вони існували тільки на те, щоб дурити нарід, мовляв, він має самоуправу.

В таких обставинах Сталін може побавитися в демократію. Не всеодно, чи виберуть Петра чи Івана, коли всеодно ніодна кандидатура не прийде на голосування виборців без попередньої апробати партії? Коли **інших партій нема,** коли нарід здезорґанізований, коли свобідних кандидатур, під загрозою Соловок, виставляти всеодно не вільно? Таксамо всеодно Сталінові, чи вибиратимуть самі робітники чи й селяни, чи явно чи тайно, бо всеодно при існуючім терорі Совєти постановлятимуть тільки те, що рішить партія. Невже хтось може направду думати, що в Совєтах зможе свобідно порушатися якась політична ґрупа, некомуністична, коли навіть дисидентів серед **власної** компартії переслідують вогним і мечем? Там, де кожна одиниця, яка не ділає, а-ле тільки думає, не так, як наказує партія, може без суду і слідства бути позбавлена життя; в країні, де нема ні свободи думки, ні зборів, ні преси, а є натомісць ҐПУ — в такій країні всякі „свободи" виборів обертаються в „пшик", у комедію.

Нащож ця комедія? Для обману дурнів, яких подостатком є і в Европі і в СССР. От у роді Еріо або наших соціялістів, які захоплюються, як усе, словами і фразами, а ніколи не заглядають за те, що за тими фразами криється...

Але ми не повинні дати себе дурити тими фразами. СССР є країною деспотії і терору. Такою і лишиться, скількиб не міняла своєї фасади, які „реформи" не запроваджувалаб.

Д-р Кирило Трильовський.

ПРО БОЛГАР

(2)

Однак москалі не могли щось такого стерпіти; вони його арештували і казали привезти до своєї головної кватири!

Ось такими „визволителями словян" були москалі! І то завжди.

Прийшло отже до мира в Адріянополі (1829 р.), котрий частині сербів давав свободу, але болгарам лише право еміґрувати до Росії! Великий здобуток!

Нове повстання під проводом Мамарчова, як і численні повстанські загони вправді також не довели до ціли, та всетаки всі ті події чимраз більше скріплювали в болгар тугу за свободою, за самостійною, своєю власною державою.

До цього причинювались немало подорожі більше просвічених болгар за границю, бо, видячи свободу інших народів, вони тимбільше відчували своє поневолення.

Рівночасно працювали провідники болгар витревало над просвітою народу, опертою на національних підставах. В році 1835. основано першу народню школу, а в 1844 р. перший часопис. (Отже чотири роки скорше як в Українців). Річ очевидна, що рівночасно розпочали болгари завзяту боротьбу проти погречення церкви так званими фанаріотами. Фанар — це була частина Царгорода (Істанбулу), де мав свій осідок вселенський патріярх, голова східньої православної церкви. Так, як папою є все італієць, так вселенським патріярхом є все грек, тай греками є його прибічники. Фанаріотські греки, що були під пануванням турків, погречували православну церкву між болгарами та її вірних. Було ясно, що в будучій самостійній Болгарії треба буде мати свою власну національну церкву і своє власне духовенство. Ворожнеча між болгарами і фанаріотами росла з кождим днем, аж нарешті на Великдень 1860 р. найперше болгари в Царгороді, а потім уже і в цілім краю відірвались цілком від вселенського патріярха. Десять літ пізніше дав султан дозвіл на оснування самостійного болгарського „екзархату". Вибраний духовенством „екзарх", потребував лише потвердження від султана.

Цей успіх скріпив у болгарів національне самопочуття, отже і бажання своєї державної самостійности. А коли в 1875 р. серби в Боснії та Герциґовині повстали проти турків, тоді і болгари хопили за зброю, щоби вибитись на волю. На це вислав султан 10 тисяч „башибожуків" то є ополченців, зложених з усякого роду бандитів, а ті, переняті музулманським фанатизмом, допускалися на болґарській людности страшних звірств.

Звірства ті описав в брошурі **„Звірства в Болгарії"** славний тоді анґлійський державний муж Ґледстон.

Великі держави Европи зажадали від Туреччини переведення доконечних реформ, але турки на це не погодились.

Із цього скористала Росія, котра все мішалася в балканські справи, щоб остаточно сповнити, як то кажуть, заповіт Петра Першого та, здобувши від турків Царгород, на славній св. Софії (Ая Софія), переміненій на мечет, заткнули знову хрест.

В 1876 р. розпочали серби війну з турками, а з Росії приїхало багато добровольців, щоб „визволяти братів словян". Приїхав з Росії ґенерал Черняєв помагати сербам. Колиж турки не хотіли послухати візвання великих держав і впровадити доконечні для християн реформи, Росія скористала з того і виповіла весною 1877 р. Туреччині війну. Показалося однак, що москалі і самі не були добре приготовані до неї. Перейшовши Дунай і дiставшись до Болгарії, переконались, що у тих пригнічених турками „б р а т у ш е к" властиво є вища селянська культура й господарства кращі, як у їх селян під православним царем.

Тоді то видав наш за границею живучий **Михайло Драгоманів** свою славну брошуру **„Турки внешнії і внутрішнії"**, в котрій доказував, що московські чиновники та жандарми це свого роду турки, котрі без всякого почуття права допускаються всяких насильств.

Остаточно москалі турків побили та заключили з ними мировий договір в **Сан Стефано** в 1878 р.

(В тій російсько-турецькій війні брав участь і наш славний драматичний артист **Микола Садовський,** котрий описав свої тодішні враження пізніше в „Літературно-Науковім Вістнику").

Згаданий мировий договір з 1878 р. признав болгарам майже всі ними замешкалі землі так, що болгарське князівство мало сягати від Дунаю аж до Еґейського моря. Обіймало воно і Сальоніки і цілу Македонію, однак без півострова Халькідіке.

Болгарського князя мав вибирати сам нарід в порозумінню з великими державами, та за признанням зі сторони султана.

Та тепер зачалася інтриґантська гра власне тих „великих держав", зокрема Анґлії та Австрії, котрі боялися занадто великого впливу Росії на Балкані. Вони скликали міждержавний **конґрес до Берліна,** котрий рішенням з 13. липня 1878 р. сильно позмінював постанови договору в Сан Стефано.

Македонія з Сальоніками лишились при Туреччині, а решту болгарської области поділено на дві части. Північна частина ставала самостійною під власним князем, але платити султанові „гарач". Полуднева частина, то є „Східня Румелія", оставала далі турецькою провінцією, але діставала автономію, а на чолі її мав стояти намісник-християнин, іменований султаном.

У такий спосіб повстало **болгарське князівство,** що мало 64 тисячі квадратових кільметрів простору та 2,250,000 мешканців. Було ясно, що болгари Східньої Румелії не перестануть змагатися за злуку з болгарським князівством, тай що і північні болгари старатимуться їм помагати у тому.

Вибраний князем свояк царя німецького князь **Олександер Батенберґський** знайшовся отже в нелегкім положенні, тимбільше, що нова Болгарія була державою конституційною, а в „Собранію" (парляменті) боролися між собою ріжні партії, що спричинювало часті зміни міністеріяльних кабінетів.

Та найтяжче було князеві заняти відповідне становище супроти Росії, котра старалась грати в Болгарії все першу ролю і обсадила москалями всі важніші становища як у війську так і в цивільній службі. Болгари добившись свободи, не мали однак охоти піддавати себе новій самоволі і на кождім кроці противилися їй. Але що більше, східно-румелійські болгари вигнали у вересні 1885 р. султанового намісника з румельської столиці Філійопелю і проголосили злуку Східньої Румелії з Болгарією, на що очевидно і князь Олександер згодився.

Та це страшно обурило Москву, хоча вона сама в договорі в Сан Стефано установила таку злуку.

Ріжниця заходила однак така, що тепер сам нарід болгарський таку злуку перевів в життя, а Москва хотіла, щоби болгари мали все лише з її ласки. Ситуація болгарів була тоді дуже критична, бо Туреччина могла кождої хвилі вислати своє військо проти них, щоби боронити прав султана.

І в такій критичній хвилі що робить **Росія,** та „опікунка словян"? Вона телеґрафічно **відкликує** князя Контакузена, котрого всадила Болгарії на міністра війни, тай взагалі **всіх своїх офіцирів** з болгарської служби, так, що найвищим офіциром в болгарській армії був майор Николаєв.

Напали однак тоді на Болгарію не музулмани Турки, але... християни серби, котрим Австрія ще договором з 1881 р. обіцяла, що при нагоді зможуть собі забрати якісь спірні землі. Король сербський Мілян позавидував болгарам злуки, а підмовлений Австрією кинувся на Болгарію і дійшов зі своїм військом уже до Слівниці, лише 40 кільометрів віддаленої від болгарської столиці Софії.

Князь Олександер зорґанізував однак і без московських офіцирів свою армію. Сотники, поручники і підофіцири командували нею, а Олександер, ставнувши на її чолі, рушив під Слівницу, побив сербів на голову, перейшов на сербську територію і загнавсь аж під Пірот. Та тут явивсь австро-угорський висланець Кевенгіллер і заявив, що коли би Олександер ще далі хотів перти сербів, то стрінеться тоді з австро-угорською армією. Та війна тревала отже лише 15 днів, почім прийшло до перемиря, а в березні 1886 р. до **договору в Букарешті,** на підставі котрого Східня Румелія злучена зістала з Північною Болгарією, а князь зістав рівночасно султанським намісником Румелії. Військо однак і цивільна управа сталися одноцільними, а митна границя між обома країнами знесена.

Росії все це однак не було на руку і вона дальше рила проти князя Олександра. Ще того самого року вибух проти нього військовий бунт. Заговірники вивезли його до границі, відки він поїхав до Австрії. Тут у Львові дігнала його телеґрама голови „Собранія", Стамбулова, щоби вертався, бо заговірники розбиті, а нарід домагається його знову. Він повернувся вже поважественно повитаний військом і громадянами. Хотів однак забезпечитись від московських інтриґ і тому отверто звертається до царя Олександра ІІІ-го з запитом чи годиться на його поворот. Цар відповів відмовно, супроти чого князь Олександер установив реґенцію, зложену з трьох визначних болгар, і виїхав з краю. Він вступив до австрійської військової служби і зістав командантом корпусу в Ґрацу, де і помер ще в молодім віці.

(Кінець буде)

ЦАРІФА Й АНТАР

(Турецьке оповідання).

У місті Тус жив чоловік, що звався Седжар. Він був дуже багатий, одначе дуже сумував що не мав сина. Кожного, кого стрінув, питався, чи не знає якого засобу, щоб він міг мати сина. Раз зайшов до нього в гості здібний грецький лікар. Седжар розповів йому, що хоче мати сина та просив його, щоб дав йому щось на те. Лікар виняв із своєї чудодійної скриньки якусь масть і сказав: „Розмішай її з жовчею пави, дай це випити жінці, а як Аллаг схоче, будеш мати сина". На другий день лікар пішов далі.

Та в місті не було пави. Лише король мав одну паву, а любив її дуже й дуже пильнував. Седжар став радитися з своею жінкою Царіфою і вони постановили конче якось дістати цю паву в свої руки. Раз ніччю пішли вони до саду, де була пава, хитро виманили її відтам і занесли до дому тоді, як там нікого чужого не було. Зараз зарізали паву, взяли жовч, розмішали з тією мастю та випили цю мішанину. Та Царіфа мала брата, що звався Антар. З великої радости, що матиме сина, Царіфа не вміла вдержати язика за зубами й усе розповіла Антареві. Коли на другий день не було пави, а король про те довідався, приказав шукати її і кожному, хто знайде паву, або принесе вістку, що вона ще живе або згинула, обіцяв дати тисячу дукатів.

Коли окличники це сповістили й коли Антар почув про тисячу дукатів, пішов до короля та розповів йому все. Король запалав гнівом на цю жінку та приказав убити її. Одначе везири сказали королеві: „Ах, королю, колиб ми вбили цю бідну жінку, не розвідавши, чи воно правда, то це булоб проти божих законів. Годіж вірити словам чоловіка, який міг їх сказати із жадоби заробітку. Треба цю жінку докладно переслухати. Коли вона справді взяла паву, хай не мине її кара; колиж, навпаки, той чоловік видумав таке із захланности, то його треба покарати".

Королеві сподобалася рада везирів і він трохи одобрухався. Прикликав Антара та спитався:

— Чоловіче, коли ти сказав неправду, я вбю тебе замісць неї.

Антар відповів: — Мій падишаху, я сам чув від моєї сестри, що вона зарізала паву. Колиж ти не віриш моїм словам, то признач двох людей. Я їх десь сховаю і вони почують слова мої сестри.

Король дав Антареві двох людей, яким довіряв. Антар кожного з них скрив в окремій скрині, замкнув скрині та сказав носіям занести їх до сестриної хати.

Потім сказав: — Сестро, я мушу відїздити. У цих скринях є мої дорогоцінности, а я боюся лишати їх у себе дома. Хай переховуються в тебе.

Потім обоє говорили про ріжні речі, а брат звернув гутірку на паву та сказав:

— Ах, сестро, як то добре було би, колиб ти мала сина! Як ми тішилися би! Та розповідж мені ще раз, як то ви в ночі могли зловити паву. Я дуже тим тішився. Не гнівайся, що я добре не слухав, як ти розповідала перший раз, бо я був дуже схвильований. Будь така добра, розповідж мені ще раз.

І Царіфа розповіла від початку до кінця, як то вони пішли туди, щоби зловити паву, як принесли її до дому та зарізали.

— Саме розвиднілося і я пробудилася. Воно снилося мені. Та що пава це птах із таким ясно - коліровим пірям, то це вказує, що я, як, Бог схоче, дістану гарного сина. То мусить бути добрий сон, бо хто в сні бачить паву, то воно так показується.

Антар сказав: — Сестро, невжеж це був сон, що ти мені першим разом оповідала?

Царіфа відповіла:

— Брате, невжеж ти не знаєш, що я не моглаб навіть горобця вбити, то як я моглаб убити паву й ще до того королівську. Ти був схвильований і тому не зрозумів мене і пояснив собі це так, що я розповіла тобі справжню пригоду.

Антар дуже зажурився, та вже й не мав сили знову піти до короля. Та як тих двох довірених людей знову привели до короля, сказали їм, щоби розповіли все якнайточніше. Вони сказали, що чули:

— Ах, королю, це, що розповідала ця жінка, то був лише сон і вона потвердила, що то дійсно був сон. А цей чоловік узяв це за правду.

Король побачив, що Антар поступив так лише із захланности та сказав його на майдані покарати смертю. А Царіфі ще дав нагороду.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В „С.С.С."

„С.С.С., це "Civilian Conservation Corps", себто цивільні табори звичайно для молоді в віці від 17 до 18 літ. Таких „С.С.С. кемпів" (таборів) під теперішню пору є тисячі. Розміщені вони по цілих Злучених Державах і затруднюють поверх 300,000 хлопців. В однім такім таборі знаходиться між 120 до 150 робітників.

До служби в таборах вибирають безробітну молодь з так званих "relief lists" по містах та фармах. Перед побором молоді рекрути переходять строгі лікарські оглядини в т. зв. „головних командах". У міннесотськім стейті така команда міститься в Форт Снелінґ. Там звозять сотками, нераз тисячами молоді денно. Розділяють їх на полки, роздають їм заржавлені „шайки" — бляшанки, що їх вживали американські вояки в Франції, дають коци, військові вбрання і заганяють до бараків. Бараків є сила, також ще тих, що вживали підчас війни. Переспавшись, знов переходиться лікарські оглядини. Екзамінують військові лікарі і щеплять на обидвох раменах. На другий день „щепи" понапухають, що годі рухнутися. По тижневі знов щеплення, і т. д. В той спосіб хочуть приготовити рекрутів, або, як їх тут називають, "rookies", до невигідної праці та гострих кліматичних відносин. Тоді заприсягають нас і висилають, де треба. Строга тайна скрізь панує перед відмаршом. Ніхто не скаже, де ми їдемо, мабуть, щоб не повтікали. Довідуємося про те аж у потязі. І в потязі нас стережуть. Не можна перейтися до другого ваґону, ані вхилити дверей, або відчинити вікна. Потяги, що нас перевозили, старі, передпотопові. Вистарчить згадати, що до освітлення вживалося нафтових ламп.

Так ми їхали через Сейнт Пол, Дулют, аж скинули нас у Чісгом, Мінн. Звідси військовими троками везли нас далі на північ у ліси. По якімсь часі ми вже були в кемпі! Що за радість! Ми вже добилися „до дому"! А наші доми це собі звичайненькі бараки з соснових дощок, з численними щілинами та з подвійними дверми по обох боках деревляного будинку. Легко здогадатися, що це на випадок вогню, щоб було куди втікати. В такій хаті мешкає від 15 до 20 хлопців і в той спосіб, як сказав поручник Слоан, „творять одну милу родину".

Милий Боже! Про ту „родину" можнаб книжки написати. Вистарчить згадати, що гіршої збиранини годі собі представити. Коли хто думає, що Українці та інші люди тут в Америці це „всеодно" та що нам треба якнайскорше зливатися з „високо американською культурою", той нехай поживе в такому кемпі, а тоді переконається, що „наука" це найбільший фальш. А проте його тримаються деякі наші нібито лідери, а в суті річи півголовки, нездари та зрадинки свойого рідного українського. Вони переконаються, що українці це інший нарід, що українці це кращий нарід, бо милосерніший і багато характерніший від усяких чужинців, з яких нам дехто дораджує брати примір. Аж лячно робиться, коли слухається тут тої мови, якої тут вживають. Що друге слово то лайка, проклони і т. д. А як тут їдять! Кидаються як дикуни на стіл і хто що вхопить, то його. Страшна ця „родина"!

До роботи везуть нас троками в ліси, де обрубуємо гилля, яке зносимо на купи й палимо. Їсти дають тричі на день. Працюється 7 годин кожного дня. В суботу працюється до 12 год. Неділя вільна. За це дістається $30 в місяць. З того $5 остається працюючому, а $28 їде до родини працюючого. Беручи під увагу саму матеріяльну сторону „ССС", то це не є зле. Це ще одиноке місце, де тиснений злиднями молодий хлопець може зложити якийсь гріш. Але моральна сторона С.С.С. дуже слаба. Також легко тут підорвати здоровля. В ночи тут дуже зимно. Все замерзає. Падають часто сніги. Лице і шия від вітру потріскані. В нашім таборовім шпиталі хорує під теперішню пору 7 хлопців. Останньої зими 4 померли. Коли хто вмре, то уряд виплачує $7,500 відшкодування родині померлого. Це теж не зле.

Українців у цьому таборі нема. Але по інших таборах є їх споре число. Працюють по лісах. Добре би було, щоб у теперішних часах писалося в нашій пресі, як створити для нашої молоді кращий варстат праці і як її задержати при собі. Бо тільки в нашій молоді наша будучність.

Ф. Луців,
C 3702, Chisholm, Minn.

Гість прийшов до знайомих. Господареві вже навкучила ця гостина, так довго сидів гість і не думав забиратися. Господар не знав, як позбутися влізливця. Вкінці приступив до вікна, глянув на небо та сказав:

— Хмариться, певно буде дощ.

Гість відповів: — Збирається на дощ, не можу відійти вже, бо дощ зловив би мене серед дороги.

Нещасний господар, якому плян не вдався, мучився, щоби придумати іншу раду. Вкінці виглянув знову крізь вікно:

— Хмари розійшлися, видно вже не буде дощу.

На це гість спокійно: — Коли не буде падати дощ, то не мушу спішитися. Радо остануся ще, коли позволите.

—o—

— Що то є дентист?

— Той, хто іншим вириває зуби, щоби своїми мав що кусати.

— Вкінці шеф починає цікавитися мною.

— З чого пізнаєш це?

— Саме сьогодні спитався мене, чи я тут занятий.

—o—

— Давати є краще ніж брати — каже учитель.

На це відзивається Івась: — Мій тато також так каже.

А чим є твій батько?

— Боксером.

—o—

— Чогож ти купуєш два льотерійні льоси? Таж є лише одна головна виграна.

—o—

Крупій захорів і просив товариша, щоб як виплачуватимуть тижневу плату, взяв і його гроші. Пізним вечором вертається товариш до дому й каже до Крупія:

— Я згубив твої гроші!

— Що ти кажеш?

— Так, а колиб я був іще довше грав, я мабуть був би згубив і свої гроші!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЧЕСТЕР, ПА.

Свято Ольги Басараб.

Заходом 2-го відділу Союза Українок, котрий льокується при Українськім Американськім Народнім Домі, відсвятковано „Свято Ольги Басарабової".

Перед розпочаттям програми місцевий парох о. Омелян Мицик відправив панахиду, в якій взяли участь в жалібних лентах члениці згаданого відділу.

Свято відкрила п. Анна Мисишин. Програма свята складалася з трьох частей. В першій частині виступав хор ім. Лисенка під управою п. Королева, котрий прекрасно відспівав кілька стрілецьких пісень.

В другій частині співав жіночий хор пісню „Сирота", дві молоді дівчині, Марія Пастернак і Стефанія Миштурак, відспівали пісню „Така її доля", другий дует відспівали дві молоді дівчині, Ева Сорока і Анастасія Луцик, „Зелений дубочку", і сольо відспівала Марія Лаврик, „Місяцю ясний".

В третій частині виступав хор шкільних дітей під управою о. О. Мицика, котрий відспівав кілька зворушливих патріотичного змісту пісень. Також прекрасно відспівали потрійний терцет пісню „Ой у полі могила".

В програму свята входили також деклямації: „На могилі О. Басарабової", віддеклямувала Марія Лаврик, „Україно, Ненько рідна" Софія Рубаш, „Розрита могила" Юстина Огар, „Каменярам України" Михайло Пинькович, „Свято в Чигирині" Любка Перчак. Всі деклямації як старших так і шкільних дітей були дуже гарно віддані. До дуетів і соля акомпаніювала молода пянистка панна Каспер.

Святочний реферат виголосила п. Анна Гливяк. Вона ясно представила гнет польської шляхти в часах давніх, та старання польського уряду знищити життя українського народу в теперішних часах. В третій частині реферату схопила причини нашої недолі.

Свій реферат закінчила ось такими словами: Коли ми зрозуміємо ідею українських революціонерів, а ідея їх — це ясна зоря, яка має нам указати шлях до збудування самостійної України, коли станемо до праці всі обєднані в одну велику громаду, коли викинемо зпоміж себе отаманщину, то щойно тоді ми достойно відсвяткуємо свято мученичої смерти Ольги Басарабової.

В англійській мові реферат виголосила молода учителька панна Стечій, котра дуже розумно представила змагання українського народу за самостійність України. Кінцеве слово виголосила секретарка Союзу Українок, п. Катерина Бобяк.

На закінчення свята говорив о. О. Мицик, котрий пояснив ціль та значіння святкування таких свят та висказав похвалу членицям Союзу Українок за їх щиру працю на народній ниві. Свято закінчено гимном „Ще не вмерла Україна".

Зі свята вислано $10 на визвольну боротьбу, а $5 на політичних вязнів.

Катерина Бобяк.

Пані (до служниці): Ганю, чи в вітальні світиться світло?

Служниця: Я не запримітила прошу пані, бо там було дуже темно.

—o—

Лютує буря. Діти дивляться крізь вікно.

— Івасю, — питається молодший брат — що блискало, заки ще люди не знали електрики?

— Ти дурний, — відповідає поважно Івась — таж як ще люди не знали електрики, то знали ґаз!

З ЛОВЦЯМИ ДИКИХ ЗВІРІВ В ЕТІОПІЇ

—o—

Карла Гаґенбека (торговець диких звірів, родився 1844. року в Гамбурґу. Підприємство це перебрав по батькові та довів до найбільшого в ділянці торговлі диких звірів) спитали раз, де його виправи ловлять найбільше дикого звіра. Він відповів:

— Територія, що на ній торговля звірами мусить шукати собі товару, то ввесь світ. До африканського праліса, до індійських і цейльонських джунглів, до безмежних сибірських і монгольських тайґ і степів, ба і поза полярний круг треба висилати розвідчиків, за якими йдуть мандрівники та ловці з відділом туземських помічників. Та йде тут не про стріляння звірини! Люди мусять наловити звірів живцем і привезти їх до Европи. Це не таке легке, тому що цінніші звірі нині є лише там, куди за ними не можуть дістатися так легко білі вбивники. Це місця, про які вам і найточніша ґеографія не згадує, бо часто це країна, де навіть нема караванних доріг. Дістати з такої дикої околиці зловленого звіра до місця, де є дороги та скоріші комунікаційні засоби, часто нелекше, як порозумітися з туземцем. Далеко в глибині некультурних країн мандрує велика каравана тижнями ба й місяцями степами та пустарями, а кожний крок дороги платить втратами в людях і звірятах. Раєм звірів у повному того слова значінні, одним із найбагатших і невичерпаних джерел, відки буде можна вивозити ще багато літ звірину, є територія еґипетського Судану та північна частина Етіопії. Ця країна заросла переважно кущами. Є тут велитенські степи, попереривані мальовничими горбками, які щойно в Етіопії набирають вигляду дикої горбовини. На жаль, скільксть звірів останніми роками безупинно паде, а саме відтоді, як із знищенням еґипетського володіння в Судані туземним племенам дісталася до рук новітня пальна зброя. Так приміром володар прикордонної провінції Ермочо за один день наловив із своїми відділами 56 слонів. Була то справжня битва із втратами по обидвох боках, бо згинуло тоді двацять етіопських воїнників, а всіх їх майже вбили заблукані кулі їх товаришів. Етіопський неґус ішов нераз на руку европейським ловцям диких звірів, ба додавав їм і військо, щоб лови краще вдалися. Самособою за звірів треба було цісареві заплатити, бо згідно з етіопськими законами всі звірі, що живуть дико, є його власністю. Раз була в Етіопії ловецька виправа, до якої придільли 2,000 туземних воїнників у досить порядних одностроях, одначе босі. В Етіопії людського життя високо не цінять, бо воїнників гнали їх начальники по скелях, проваллях і гущавинах колючих кущів так, що скорше приганяли ґонену звірину, ніж наганячів. Европейські ловці хотіли якнайбільше наловити ґарних ґревієвих зебр, які легко даються присмирювати, а навіть, коли обходитися з ними відповідно, перемінити в домашні звірята. Величезний простір, якого основою було висохле русло ріки, обступили та затіснювали все вужчим перстенем, так, що звірі мусіли втікати до русла, з якого не мали виходу, бо протилежний беріг був заступлений стрімкими скелями, а вправо та вліво розставили в руслі стійки. Коли так зебри обступили, наступило дійсно жахливе видовище. На знак проводирів мусіли вояки кинутися на зебри, що завзято копали ногами довкола себе. Вояки мали лише дрючки та шнури. Заки воякам вдалося спутати останню зебру, згинуло й було смертельно ранених копитами сполошених зебр багато людей. Потім вояки вигнали з недалекого села всіх людей у ліс, а до їх хат привели зебри. Попривязували до колів за всі чотири ноги, а до кількох днів вони так успокоїлися, що можна було відвести їх без усяких засобів обережности.

Етіопія має коло міліон квадратових миль, одначе має всього 10 міліонів населення. Росте тут багато оливкових дерев, винограду та кукурудзи. Найнижче положена частина Етіопії має тропікальне підсоння. Справжню з л и в у приносять дощі, або радше періодичні хмароломи, якими зачинається тропікальна зима. Колиж ми наближалися від заходу до границь Етіопії, настала саме дощева пора. Я здогадувався, що до ріки Омо дібюся з двацятьма людьми каравани за вісім днів. Та злива рішила інакше. Хоч ми посувалися старою караванною дорогою, до кількох годин не осталося з неї більше, як купа болота, а на другий день годі було йти вперед, тому, що наш похід подобав радше на купіль у боровині. Мули подекуди потопали аж по черево в багні, ревіли пронизливо та боронилися, як ми старалися витягати їх із тієї біди. Про лови, розуміється, годі було й подумати, зрештою я хотів поробити засідки аж на ріці Омо. Соняшний жар спалив поверхню болота, ледви дощ надстав, а всеж я не міг дістатися вперед із моїми людьми, бо під тією тонкою шкаралущею сухої поверхні було багно, та лише досвідне око туземців уміло часом вишукати собі в цьому лябіринті кращу дорогу. Колиж заносилося на нові дощі, я рішився поставити на карту здоровля моїх людей та звірят і помало поступав уперед. Був то слимачий похід. Скільки ми дороги перше зробили були за годину, на такий шмат дороги потребували ми тепер пів дня, а навіть більше часу, а кожний чув, як такий похід виснажує. Вкінці після 20-денного маршу добилися ми до ріки Омо, якої брудно-гніда вода перекочувалася наче величезна ріка між стрімкими червоними берегами, що місцями сходилися разом, або були далеко від себе на чверть милі. Хвилі Омо несли багато водних і сухопутних ростин, ба й цілі пні. Величезні крокодилі спокійно вигрівалися та зовсім не звертали уваги на каравану. Почало вечоріти, тому ми мусіли скоро ставити нічний табор. За хвилину палахкотів великий вогонь перед шатрами, за якими відпочивали вючні звірята, привязані до паликів. Ніч була тиха, лише деколи відізвавея страшний сміх гиєн та боязке виття шакалів. Та ледви стало розвиднюватися, почули ми голоси й плескіт весел. Я видряпався на якесь руштування зі стріхою та побачив три лодки. Три туземні вояки, озброєні лише списами, підплили й щось говорили. Мої провідники мені пояснили, що мушу йти до села заплатити оплату. Та село було по другому боці ріки, тому я мусів переправитися з усім добром. Колиж вояки зрозуміли, що я сам до села не хочу йти, післали по підмогу й небаром наші вози, запряжені мулами, були повні брудної води. Звірята плили добре, ніодно не втопилося. Вояки кричали, дехто з нас стріляв, щоб нагнати страху укритим і неукритим крокодилям. Я провожав нашу пливучу каравану з кількома товаришами, пливучи військовим човном, і був цікавий, скільки урядник порахує собі за поміч. Його дімок був серед бідненького городця, одначе росли там гарні банани та малі пальми. Урядник — товстий туземець — лежав на ліжку й був дуже радий, що його відвідав „фенекі" — білий, бо був „тяжко" хорий та вірив, що кожний европеєць із уродження є лікарем. Я дав йому кілька таблеток, щоб його порядно перечистило та трохи кістяного вугля й на вечір хлописько був здоровий як риба. Подарував мені оплату, а на другий день вибрався з нами на гіпопотамів. Були то дуже забавні лови. Туземці знають, що гіпопотамиха веде свої молоді все наперед себе. На стежці, якою ходять звірі, вояки викопали яму та замаскували її гиляками й очеретом. Гіпопотамиха любить свої молоді, та коли вони нараз пропадуть під землею, збере її такий страх, що втікає. Вдалося нам уже першого дня зловити більше молоде, та як ми витягнули його — згинуло зі страху.

— **Бана кібоко макуфо!** (гіпопотам неживий!).

— **Накуба кібоко!** (Зїджте собі гіпопотама).

Величезна радість! Туземці дійсно гарні люди. А вечором знову поробили засідки, молодий гіпопотам зловився, одначе рано застали ми з нього лише кости та шкіру.

— Сімба! (лев!).

Деякі з моїх людей були мечоловці й не боялися гуртом нападати на льва з гострими мечами. Також ловили слонів, яких здоганяли скорими кіньми та протинали їм суху (безкровну) жилу в нозі, щоб не могли бігти. Та туземець-урядовець не боявся присутности льва. А людям — мовляв, не зробить кривди, навіть перед хлопцями втікає.

До села прийшов новий „ференкі" (землемір) із кількома помічниками. Не міг в Европі вивчитися, мовляв, був ліниивий та квадратовий дурень — як сам про себе говорив, зате тут він сильний пан із платнею, якого бояться, який і не снився його европейським товаришам. Оповідав, що може день дороги відси напала була на нього гієна та що в тих місцях вештаються стада собачих павіянів і водні антильопи. Туземний урядник увесь час переконував мене, що дасть мені кількох вояків і то зовсім даром. Я подякував йому й з новим білим товаришем вибралися ми на лови павіянів.

На місці, де ми попали на павіянів, нарубали помічники довгих гиляк і прикрили ними всі місця, куди малпи ходили до водопою. Лиш одно місце, побіч нашого табору, оставили незакрите, а тут заходили пити не лише малпи, але й наші звірята. Павіяни спершу боязкі — потім, не зважаючи на нашу присутність, привикли й що дня меншала віддаль між ними й нами. Ми сипали малпам зерно та підкидали всякі ласощі, щоби були ще довірливіші. Ми хотіли зловити передовсім сильних самців. Коли ми так зазнайомлювалися з павіянами, туземці будували сильну клітку із самотраском. Клітка показується з ліса, з кожним днем вона ближче до водопою. Кидають чим раз більше харчів, одначе з кожним днем усе ближче клітки, аж вкінці таки на дно клітки. Малпи вагаються — воля це воля, та найсміливіші й найголодніші пробують влізти у клітку та схопити ласощі. Вилазять як переможці — клітка не є небезпечна. І далі підкрадаються, аж одного дня, як там зійшлися кращі малпи — клітка нараз замкнулася. Бідні полонені даремне боронилися. Як я наловив і інших звірів, старався дістати до пристані, відки відвіз їх назавсіди до Европи, де будуть животіти в клітках і під холодним підсонням. Та я хочу також жити, тому їжджу ловити живих звірів.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Наради делеґатів українських національних орґанізацій стейту Ню Джерзі в справі свята українських націоналістів.

За ініціятивою Центральної Управи ОДВУ та заходами й старанням Центральної Ради в Нюарку скликано наради делеґатів національних орґанізацій до Нюарку на день 26. квітня 1936 року. Наради ці відкрив голова Ц. Ради п. Петро Ковалчук та, привитавши делеґатів, представив коротко ціль тих зборів. Опісля на секретарів попросив голова п. О. Онищука з Нюарку й п. В. Душника, представника Ц. Управи ОДВУ з Ню Йорку. Опісля п. Онищука змінив п. Т. Рудий.

На збори прибули заступники від таких орґанізацій:

1) Православна Громада: о. д-р В. Клодницький і Я. Шишковський; 2) Пресбітеріянська Громада: Петро Ковальчук і пастор Олександер Куман; 3) Пресбітеріянський Хор: О. Паньків; 4) Український Драматичний Кружок: Омелян Онищук і Мик. Яцентий; 5 Стрілецький Гурток: Мих. Вітишин; 6) Союз Українок: Катерина Кузьмова й Пел. Хома; 7) Запорозька Січ, від. 371 У. Н. С.: О. Шумський і Ів. Тарнавський; 8) Тов. „Любов": Анна Воробцева й Параня Боробцева; 9) Тов. Матерей і Дочок: Параня Онищук; 10) Тов. „Вознесення": Вас. Лещишин і Ів. Бучак; 11) Тов. ім. І. Франка: Іван Ухман; 12) Тов. „Марта Вашинґтон": Анна Височанська й Юлія Юревич; 13) Українські Січові Стрільці: Теодор Боднар і М. Яворський; 14 Тов. „Стриїчани": Лука Крук і Кон. Бучак; 15) Чорноморська Січ ім. Д. Вітовського: Григ. Дорошенко й Василь Ткач; 16) Тов. ім. Ґонти, від. 110 У. Н. Пом.: Юрій Демян і Юрій Мохнач; 17) Демократичний Клюб: Мик. Тимчишин і Іван Ґрентус; 18) Тов. „Тернопільщина": Гнат Гарак і Петро Сапун; 19) Сестр. св. Покрови: А. Юрів і К. Явдошин; 20) Тов. ім. Михайла Грушевського: Андрій Мудравський і Олекса Мейба; 21) Хор „Бандурист": Мих. Юрів і Іван Любинець. (Всі ці орґанізації входять в склад Центральної Ради в Нюарку). 22) 18 від. ОДВУ, Пасейк: Д. Фенканин і Мих. Філь; 23) 34 від. ОДВУ, Пасейк: Василь Бродський і Мих. Припхан; 24) Греко-катол. парохія в Пасейк: Павло Барда; 25) 34 від. МУН, Пасейк: Ольга Кіналюк і Олена Кочан; 26) Український Червоний Хрест ОДВУ, Пасейк: Анна Кіналюк і Марія Комай; 27) Український Поступовий Клюб, Джерзі Сити: Дмитро Пилевич; 28) Український Червоний Хрест в Джерзі Ситі: Степанія Галичин; 29) від. 21 ОДВУ в Елизабет: Іван Клок; 30) Дочки України в Елизабет: Ева Ковальська. (Делеґатів, яких назвища пропущено, просимо повідомити секретаря). На зборах були представники Ц. У. ОДВУ, пп. Череватюк, Душник, Леськів.

Після ствердження присутности й скількости делеґатів п. Ковальчук покликав до слова п. Череватюка, який мав зреферувати докладніше справу свята. П. Череватюк коротко представив справу так: Були скликані збори націоналістичних орґанізацій стейту Ню Джерзі в справі відбуття всеукраїнського націоналістичного свята в тому стейті. На тих зборах створено було тимчасовий підготовний комітет, який увійшов в порозуміння з Центральною Радою. Подав також програму, яка була намічена.

Після його доповіди розвелася широка дискусія над порушеною справою. По довших обмінах думок, в яких брали участь численні делеґати, збори прийшли до однозгідних висновків відносно дня, назви свята, як також вибрали екзекутиву. Рішено, що свято буде називатися ДНЕМ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ і повинно відбутися 12 липня 1936 р., яка то дата найбільше підходить з огляду на час і працю ріжних орґанізацій. Місцем свята вибрано місто Елизабет, Н. Дж., де вже й почато приготовляти площу і т. п.

Опісля наступив вибір екзекутиви „Дня Українських Націоналістів", який представляється так: 1. голова — адв. В. Кузьма, Нюарк; заст. гол. — І. Клок, Елизабет і 3. Ст. Галичин, Джерзі Сиkі; 4. рек. секретар — о. д-р Вол. Клодницький, Нюарк; 5. заст. секр. — Мих. Припхан, Пасейк; 6. фін. секр. — В. Ткач, Нюарк; 7. заст. фін. секр. — Мих. Юрів, Ірвінґтон; 8. скарбник — І. Ухман, Нюарк; 9. заст. скарб. — П. Лещишин, Нюарк. Контрольна комісія: 11. Вас. Бродський, Пасейк; 12. Ів. Тарнавський, Нюарк; 13. Анна Воробцева, Ірвінґтон. Пресова комісія: адв. В. Кузьма, о. д-р Вол. Клодницький, пастор Олекс. Куман і Степанія Галичин.

Після вибору велася ще довга дискусія відносно свята. На запити, яка є ціль влаштовуваного свята, п. Душник зясував її коротко так: Мета свята — політична. Свято, яке обернеться у всенаціональну маніфестацію, має зміцнити українську національну ідею та всеукраїнський дух іміґрації, воно має також виявити ворогам, що українська іміґрація не годиться зо станом поневолення України й уґодовою політикою українських партійників.

Після того п. Ковальчук подякував делеґатам і закрив збори. Зараз після того відбулися збори екзекутиви, де визначено збори всіх делеґатів на день 24 травня 1936 року в січовій салі в Нюарку. Цею дорогою екзекутива прохає всі національні орґанізації стейту Ню Джерзі прислати ласкаво своїх делеґатів на ці збори. Зголошення слати на руки секретаря о. д-ра В. Клодницького, 179 Корт Ст., Нюарк, Н. Дж.

Секретар зборів.

ДЖЕМЕЙКА, Л. АЙ.

На допомогу повенянам.

18-тий відділ Союзу Українок у Джемейці призначив з приходу зо свого концерту, влаштованого дня 26-го квітня, 20 долярів на українських повенян. Жертву вислано на руки Обєднання.

АНТЕ ДУКІЧ

(Хорватський культурний діяч і письменник поневоленої Істрії).

„Голодний, спрагнений, знесилений орю, потом своїм благословлю землю-матір". У цих його словах замкнена ціла траґедія його праці на рідній ниві „пустій, потоптаній" власними дітьми. А ця нива це його вужча батьківщина, мала Істрія, якої діти жили й живуть не своїм, а чужим життям... Від ранньої своєї молодости до нині працював і працює для неї Анте Лукіч, бо „дав собі обітницю орати"... Серце його кривавиться на вид надутих „великанів", що клонять голови перед займанцем, колись Австрією, нині Італією. Подиву гідним є ще й нині горде його староче чоло, незломний дух і віра в побіду Правди на землі. Не зломила його праця для куска хліба, що його ніхто йому не хотів дати, не піддавсь у боротьбі за свою честь, що йому хотіли відібрати його земляки з вдячности за його безкорисну працю для свого народу. Щойно велика війна видалила його з дорогої Істрії, якій дав усе, що міг їй тільки дати, для якої працював на всіх ділянках народнього життя, зі шкодою для свого письменницького таланту, з безприміpною посвятою. Вислід війни приніс йому втрату емеритури професора вчительської семинарії, утрату рухомого маєтку, бібліотеки, численних рукописів, між ними матеріяли до більшої праці з історії педагоґії. 1923 р. виеміґрував до Югославії зі своєї Істрії, де вродився й жив від 1867 р.

Почав писати 1887 р. В сучасне хорватське письменство ввійшов зі своїми трьома збірками, виданими вже на еміґрації. 1925 р. видає „Спомини одного осла", в яких в оригінальний спосіб передає нам свої автобіографічні переживання та обставини, серед яких йому доводилося працювати. 1929 р. закріпляє свое становище незрівняними афоризмами „Погляди на життя й світ", а в 65-ліття свого життя видає збірку поезій „Від ранку до вечора". Всі три твори в мистецькій формі дають життепис автора, який увесь свій вік орав переліг, а за ним гукав погонич — „якийнебудь віл".

Твори Анте Дукіча, цінні не тільки своєю формою, але й зріло обдуманим змістом, не могли не звернути на себе уваги чужого культурного світу. І так „Спомини одного осла" вийшли в перекладах: словацькім, польськім, італійськім та анґлійськім. ("Pages from the diary of a Jackass", Vincent Georges. Publ. by Progress Press. New York, 1931).

Афоризми: „Погляди на життя й світ" появилися фраґментарно на шпальтах ріжних журналів в мовах: словацькій, чеській, польській, німецькій, лужицько-сербській, есперанто, а в цілості перекладено на польську, анґлійську, німецьку, російську, еспанську та чеську мову. І не диво, бо ця збірка афоризмів вдоволила й найвибагливіших критиків і її нагородила Сербська Академія Наук у Білгороді. Поезії зі збірки „Від ранку до вечора" вийшли в перекладах ріжними мовами, а сама поезія „Храм" вийшла в 12 перекладах. На українську мову переклав молодий наш поет Віталій Петровський три поезії, що були друковані в „Свободі" при кінці лютого б. р.

Ми тішимося цим моральним успіхом (бо про матеріяльний не годиться говорити!) хорватського многостадального діяча-письменика й можемо тільки побажати, щоб наша перекладна література збагатилася перекладом його афоризмів „Поглядів", що про них висказалася критика: „Афоризми в цій книжці — це не дешеві парадокси й безвартостовна гра слів, але справжні думки, правдиві погляди на життя й світ. На них справджується гарна дефініція афоризму: „Афоризм — це околне кільце довгого ланцюха думок".

Надіслав для „Свободи"
Василь Войтанівський,
Загреб.

ІСТОРІЯ НАЙБІЛЬШОГО НА СВІТІ ДІЯМАНТУ

В Европі був холодний грудневий ранок тоді, коли в південній Африці давалася сильно в знаки жахлива спека. Фред Вельс, сторож копальні діямантів „Премієр", вийшов на прохід після важкої праці. Це ділося недалеко Преторії, в трансвальській кольонії. Йдучи вздовж узгіря, Фред Вельс раптом замітив якийсь камінь, що дивно заблис в останніх проміннях заходячого сонця. Тому, що не мав нічого іншого до роботи, підійшов ближче і спостеріг великий блискучий камінь, який так твердо вріс у скалисту брилу, що навіть при помочі ножа не можна було його видобути.

По хвилині ніж зломився, а Фред Вельс замітив зі здивуванням, що на камені не було ніякого знаку ножа.

Тепер нарешті зрозумів. Недармо працював у копальні діямантів. Одначе таки не повірив. Як? Діямант величини курячого яйця, коли досі стрічалися найбільші такі, як горошок? Він став гарячково довбати ножем і врешті з трудом видобув камінь зі скали.

Серце йому било молотом. Так, це був діямант. Величезний, якого досі на світі не було і якого вартости навіть у приближенні не можна було оцінити. Тепер він був власником того діяманту!

Майже непритомний зі щастя побіг Вельс до дому і зважив діямант. Показалося, що він важить 3,024 карати, тобто три чверті кільограма й чотири дека. Він був значно більший від усіх досі знайдених діямантів, величезний кришталь біло-блакитної краски, зовсім подібний до кусника леду. Продати такий камінь це не така легка справа. Тому він доніс про свою знахідку трансвальському урядові, який відобрав його від нього, даючи йому тільки, як знахідне, 10 тисяч долярів. Діямант післано в дарунку анґлійському королеві Едвардові VII. в шістьдесятліття його уродин, в подяку за те, що король згодився на самоуправу кольоній. Діямант названо в честь директора копальні „Премієр", томи Кулінара, „Кулінаром".

Король Едвард VII. не дуже знав, що зробити з каменем такої величини. Повні три роки лежав камінь як чудо до оглядання і щойно в лютім 1908. р. анґлійський король рішився віддати його до шліфування. Одначе камінь треба було переполовити і цю нелегку операцію доручено шліфарській фірмі братів Ашер в Амстердамі.

Один з братів Ашерів пристосував до поділення каменя сверлик власного винаходу. Великий ніж, спеціяльно призначений до тої ціли, зломився при першій пробі переполовлення діяманту. Щойно друга проба принесла успіх. Після удару великан розпався на двоє. Повстали два камені ріжної величини, які можна було зачати шліфувати. Відомий тоді шліфар Генрі Ков і кілька його помічників працювали над шліфуванням одної половини діяманту, яка важила 516 і пів карата, сім місяців, враховуючи в це і святочні дні, причім працювали 14 годин денно. Потім зачали шліфувати другий камінь, який важив тільки 309 каратів.

Перша половина знаходиться тепер у берлі анґлійських королів, друга половина в короні анґлійської королеви.

Діямант „Кулінар" у своїй натуральній величині, тобто такий, як його знайшов Фред Вельс, був найбільшим діямантом світа, який колинебудь за цивілізованих часів знайдено на землі. Вістка про його знайдення потрясла тоді буквально цілим світом. Підозрівали обман на велику скалю. Треба було щойно комісії вчених знавців, які потвердили правдивість каменя. Тисячі людей вимандрували були тоді до Трансвалю, щоб там пошукувати щастя, але не знайшовся такий другий „спацерович", якому вечірня прогулька принеслаб таку несамовиту просто знахідку.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ЖАРТИ.

Судля: Отже обвинувачений признається, що ввійшов до мешканя задніми дверми. Чого ви там шукали серед ночі?

Обвинувачений: Пане судде, я думав, що то моє мешкання.

Судля: Таак? А як прийшла господиня, ви вискочили крізь вікно та сховалися в стайні. Чомуж ви так поступили?

Обвинувачений: Бо я думав, що то моя жінка!

—o—

Думки.

— Так, мої панове, — сказав шеф до своїх службовців, як несподівано ввійшов до офісу. — то дуже здорово спати при відчинених вікнах.

— Дзеркала були далеко гарніші за моїх молодих літ! — нарікала стара жінка з жалем.

— Мудріший уступає! — сказав селянин і уступився з шляху наджіджаючому поїздові.

Петрилюк заїхав до готелю в малому містечку. Спить смачно, нараз пробуджується, бо хтось валить пястуками в двері та кричить:

— Тут готелевий послугач! Я мав вас збудити пів до шестої, одначе я заспав. Я хотів тепер лише вам сказати, що вже сема година та що ваш поїзд уже давно відїхав, то вище можете спати, скільки схочете.

—o—

— Знаєш, я вже зовсім нервовий від цих автомобільних сиґналів.

— Гм, щож, на це нема ради, коли мусимо жити в великому місті.

— Не говори дурниць! Чому тут не можна би порадити? Таж винахідники придумали револьвери, які стріляють нечутно, то чому не моглиб придумати автомобільних сирен, яких не булоб чути!

—o—

— Петре, позич мені сто долярів!

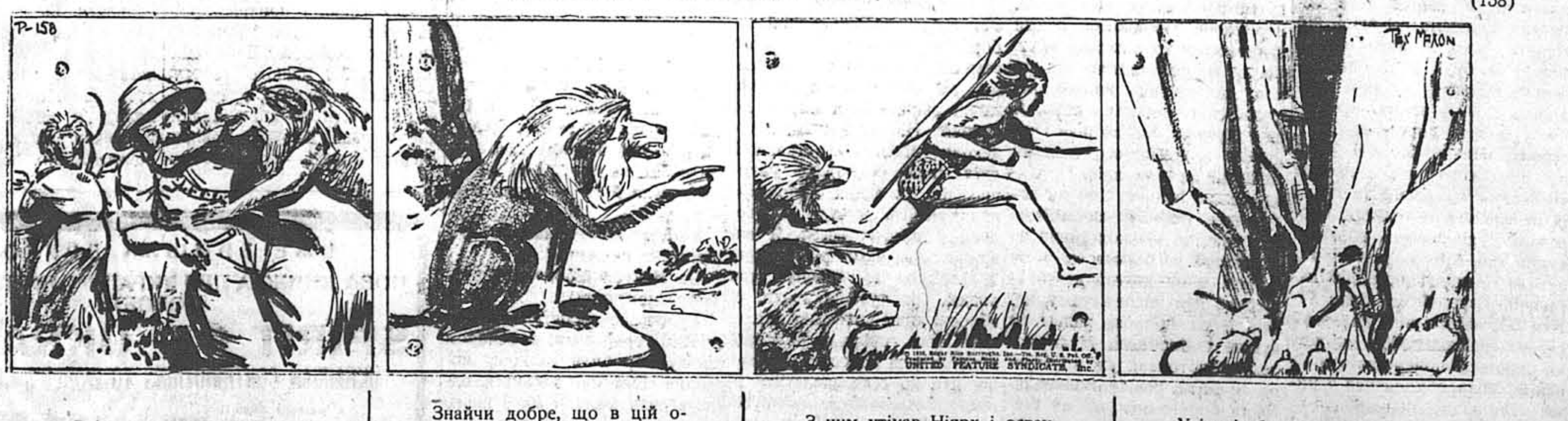
— Чоловіче, бійся Бога, стільки грошей я ще ніколи не мав відразу при собі! Що найвище можу позичити тобі пять долярів.

— То добре, — каже позичаючий—хай буде пять долярів, — і ховає їх у кишеню. А за хвилиночку каже задумавшись: — Гм, чи то я тобі винен пять долярів, чи ти мені девятьдесять пять?

—o—

— Чому бузьок усе підниває одну ногу, як стоїть?
— А ти цього не знаєш?
— Ні.
— Бо як підняв би обі ноги, то впав би.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (158)

Як Борис Гарето виняв револьвер, щоб стріляти до Тарзана, Гобаш, король бабунів, скочив на нього. Револьвер упав до землі. Бандит вирвався з лап мавпи і пропав серед гущі войовників.

Знайчи добре, що в цій околиці Африки не буде спокою так довго, як довго Гарето не буде знищений, Тарзан кинувся за ним. Але чоловік пропав. По хвилині Гобаш закричав на верху муру, і Тарзан побачив Гарета далеко на рівнині, як він утікав.

З ним утікав Ніярх і останки баалітів, що вийшли з життям з битви. Видно, що вони спішилися сховатись у святині Баала та вогненних богів. Тарзан пішов за ними в погоню, а за ним побігли Гобаш і його бабуни.

Утікачі були далеко напереді і вже западав сумерк, коли Тарзан і бабуні дійшли до розколини, що вела до святині. Тарзан остерігав своїх необережних союзників, бо серед крутих хідників хтось міг на них несподівано напасти.